

Jaarverslag 2011 van de Monumentencommissie Haarlemmerliede en Spaarnwoude

1. Inleiding

De Monumentencommissie van Haarlemmerliede en Spaarnwoude is op 27 januari 1987 opgericht door een besluit van de gemeenteraad. In dezelfde raadsvergadering werd een monumentenverordening vastgesteld. De taken, bevoegdheden en samenstelling van de commissie zijn geregeld in de Monumentenverordening 2004, sinds 10 februari 2011 vervangen door de Monumentenverordening 2011, die weer is gebaseerd op de Monumentenwet 1988.

De belangrijkste taak van de commissie is het adviseren van het college van burgemeester en wethouders over de volgende aangelegenheden:

- het te voeren of gevoerde monumentenbeleid;
- het voornemen tot aanwijzing, wijziging of intrekking van de aanwijzing van monumenten tot beschermd gemeentelijk monument;
- een aanvraag om een vergunning voor het wijzigen of afbreken van een gemeentelijk monument en over een vergunning voor een rijksmonument;
- het subsidiebeleid voor monumenten;
- een aanvraag om subsidie op basis van de Subsidieverordening instandhouding gemeentelijke monumenten 2010 (subsidie in de kosten van instandhouding van een gemeentelijk monument, d.w.z. voor herstel- en conserveringswerkzaamheden);
- de wijze van voorlichting over het monumentenbeleid.

De Monumentenverordening bepaalt dat de commissie burgemeester en wethouders ook uit eigen beweging kan adviseren over aangelegenheden die zij in het belang van haar taakgebied nuttig oordeelt.

Voorts bepaalt deze verordening dat de commissie zich bij het uitbrengen van haar adviezen uitsluitend laat leiden door overwegingen van geschiedkundig, architectonisch, archeologisch, cultuur- of sociaalhistorisch belang.

Met de meeste van deze activiteiten heeft de commissie zich in 2011 beziggehouden. Daarbij zijn ook de belangen die de commissie bij haar advisering in acht dient te nemen regelmatig aan de orde geweest. De commissie realiseert zich heel goed dat deze belangen soms kunnen botsen met andere gemeentelijke belangen (bijv. belangen op het terrein van ruimtelijke ordening, economie, de agrarische sector of anderszins). De algehele belangenafweging wordt echter gemaakt door het verantwoordelijke gemeentebestuur (college en/of raad), die daarvoor politiek aanspreekbaar is. Het advies van de commissie is uitsluitend een deskundigenadvies.

Samenstelling commissie

Op 1 januari 2011 bestond de commissie uit de volgende leden: de heren P.M. Capelle (voorzitter), R.M. de Vries, A.F.M. Jungman, W.H.C. Blazer en E.P. Everaardt, alsmede mevrouw A.M. ten Cate. De functie van secretaris werd vervuld door mevrouw C. Zwaan, die werkzaam is bij de Afdeling Ruimte van de gemeente.

Op 1 februari 2011 is in Amersfoort afscheid genomen van het voormalige commissielid, de heer W.G. van der Weiden. Hij heeft in 2010 – na vele jaren lidmaatschap – vrijwillig ontslag genomen. Ter gelegenheid van zijn afscheid heeft de commissie een bezoek gebracht aan de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. De commissie kreeg daar een toelichting op de werkzaamheden van deze dienst en een rondleiding door het gebouw. Het bezoek was zeer interessant; vooral de collectie oude foto's en tekeningen.

In het verslagjaar hebben zich geen wijzigingen in de samenstelling van de commissie voorgedaan. Wel is de heer Blazer door de gemeenteraad voor zes jaar herbenoemd (tot 2017).

Vergaderingen

De commissie heeft in het verslagjaar vijfmaal vergaderd. Alle vergaderingen zijn gehouden in het gemeentehuis te Halfweg en vonden – zoals voorgeschreven in de Monumentenverordening – in het openbaar plaats. De publieke belangstelling voor deze vergaderingen is gering. Doorgaans zijn die mensen aanwezig die of belangstelling hebben voor of op een of andere wijze belang hebben bij een onderwerp dat in de commissie aan de orde komt.

Voorts heeft de commissie op 5 april 2011 haar jaarlijkse overleg gehad met het college van burgemeester en wethouders. Daarin is o.a. gesproken over het sluisencomplex te Halfweg, de relatie met de Welstandscommissie, alsmede de woning aan de Zijkanaal-C-weg te Spaarndam en het Groespark Halfweg, die onderdeel zijn van de Stelling van Amsterdam, maar volgens de commissie ten onrechte buiten de bescherming daarvan zijn gelaten. Ten slotte heeft de commissie op 12 mei 2011 deelgenomen aan een themabijeenkomst van de Commissie Raadsvoorbereiding, waarin werd gediscussieerd over de gemeentelijke welstandsnormen. De meeste raadsleden hebben daarbij te kennen gegeven voorstander te zijn van het handhaven van een aparte monumentencommissie naast het welstandstoezicht.

2. Behandelde onderwerpen

Gedurende het jaar 2011 heeft de Monumentencommissie zich met diverse aangelegenheden beziggehouden; belangrijke en minder belangrijke. Hieronder wordt kort verslag gedaan van de onderwerpen, die de meeste aandacht vroegen.

- Sluisencomplex te Halfweg

Met het college heeft de commissie geconstateerd dat het gehele sluiseland met sluisencomplex in Halfweg in een zeer slechte staat van onderhoud verkeert en een verloederde indruk maakt. Dat wordt zeer betreurd, omdat het hierbij gaat om een belangrijk monumentaal onderdeel van Halfweg. In dit gebied bevinden zich de oudste sluisen van Holland, de brug van de eerste spoorlijn van Nederland (rijksmonument) en een oorlogsmonument. Het college heeft de commissie gevraagd een voorstel te doen om te komen tot het herstel en opknappen van dit onderdeel van Halfweg. De commissie heeft daarop schriftelijk geadviseerd een totaalvisie / omgevingsplan voor een integrale aanpak van het gebied te ontwikkelen. Daarvoor zou een werkgroep bestaande uit deskundige particulieren en betrokken overheden kunnen worden ingesteld en een projectleider kunnen worden aangewezen. Een vertegenwoordiger van de Monumentencommissie zou daaraan eventueel kunnen deelnemen. De commissie kan echter niet als trekker fungeren. Daarvoor ontbreekt het de leden aan tijd. In genoemde visie zou moeten worden ingegaan op het wegwerken van het achterstallig onderhoud, de verhoging van de recreatieve gebruiksmogelijkheden en de relatie met de omgeving, waaronder de realisatie van het nieuwe NS-station. Overigens zijn bij het nieuwe station enkele archeologische toevalsvondsten gedaan, waarvoor de commissie heeft aangedrongen op nader onderzoek. Het college heeft daartoe de Cultuurcompagnie benaderd en aan deze organisatie opdracht verstrekt voor een zogenaamd sleuvenonderzoek.

Pogingen van het Hoogheemraadschap van Rijnland om de sluisen niet meer als monument te beschermen en geheel of gedeeltelijk te slopen om de capaciteit van waterdoorlating te vergroten, heeft de commissie afgewezen. Voor de commissie zijn er sinds de aanwijzing tot monument geen nieuwe argumenten aangevoerd, die een wijziging van standpunt zouden doen rechtvaardigen. Volgens de commissie zou Rijnland moeten worden aangesproken op het achterstallig onderhoud, omdat dat een serieuze bedreiging vormt voor de instandhouding van de sluisen.

- Bouwplan Kerkweg 2 te Spaarwoude

Het betreft hier de voormalige openbare school en het Verenigingsgebouw te Spaarwoude, dat niet officieel als monument is aangewezen. De eigenaar daarvan heeft bij de gemeente een aanvraag voor een omgevingsvergunning ingediend om het pand om te bouwen tot een appartementencomplex. De commissie had daarover de nodige zorg. Aangezien dit pand is gelegen in een gevoelige omgeving nabij het beschermde dorpsgezicht van Spaarwoude,

was de commissie van mening dat zij daarover – conform in het verleden gemaakte afspraken – door het college om advies had moeten worden gevraagd. Hierover heeft zij het college aangesproken.

- Groespark Halfweg / perceel aan de Zijkanaal-C-weg te Spaarndam

Zoals hiervoor vermeld, zijn deze objecten en terreinen onderdeel van de Stelling van Amsterdam, maar hebben deze geen bescherming als provinciaal monument gekregen (zoals de rest van de Stelling). De commissie vindt dat deze omissie zou moeten worden hersteld en heeft daarover met het college gesproken. Daarnaast is ook met de provincie contact opgenomen. Een collegelid heeft een gesprek gehad met de Hoofdingenieur-Directeur van Rijkswaterstaat in Noord-Holland. Helaas heeft dit alles niet tot een positief resultaat mogen leiden. Het bouwwerk (incl. woning) aan de Zijkanaal-C-weg is inmiddels gesloopt.

- Aanvragen omgevingsvergunning (voorheen monumentenvergunning)

Er is positief geadviseerd over de aanvragen voor een omgevingsvergunning voor herstelwerkzaamheden aan de woning Ringweg 115 te Spaarndam, de vernieuwing van goten aan het pand Schoolstraat 14 te Halfweg, het vervangen van luiken, ramen en deuren van de boerderij Kerkweg 26 te Spaarwoude, het vervangen van de zinken dakgoten, het herstel van houtwerk en het schilderen van dakgoten en dakkapellen van de RK pastorie in Haarlemmerliede, alsmede voor reparatiewerkzaamheden aan de woning IJsteeg 3 te Halfweg. De commissie heeft met tevredenheid vastgesteld, dat het college haar adviezen heeft overgenomen.

- Herziening gemeentelijke monumentenlijst

De gemeentelijke monumentenlijst is 24 jaar geleden vastgesteld en in de loop der tijd zijn daar enige objecten aan toegevoegd. Door de commissieleden is geconstateerd dat zich in de gemeente nog bouwwerken bevinden, waarvan zou kunnen worden overwogen deze alsnog als monument te beschermen. Daartoe zal zij per dorp een inventarisatie opstellen. In 2011 is als eerste Halfweg onder de loep genomen en is een inventarisatie gemaakt van diverse opvallende objecten. Het meest in het oog sprong de RK kerk en omgeving aan de Dr. Schaepmanstraat.

- Aanvragen instandhoudingssubsidie

Op basis van de Subsidieverordening instandhouding gemeentelijke monumenten 2010 heeft de commissie aan het college een positief advies uitgebracht over het verlenen van subsidie voor herstelwerkzaamheden aan de woning Ringweg 115 te Spaarndam, het vervangen van de goten van het pand Schoolstraat 14 te Halfweg, alsmede het vervangen van de zinken dakgoten, het herstel van houtwerk en het schilderen van dakgoten en dakkapellen van de RK pastorie in Haarlemmerliede. Het college heeft deze adviezen overgenomen.

- Voortgang projecten

Een vast agendapunt van de vergaderingen van de commissie vormt de voortgang van de verschillende (bouw)projecten in de gemeente, zoals de te realiseren Spaarndamse nieuwbouwwijk SpaarneBuiten, de bebouwing en renovatie van het terrein van de voormalige suikerfabriek in Halfweg (Sugar City) en het ontwerpbestemmingsplan Polanenpark. Dit gebeurt met het oog op de consequenties van deze projecten voor de zich op de betreffende terreinen of in de omgeving bevindende monumenten. Zo is ook gesproken over de in voorbereiding zijnde gemeentelijke Structuurvisie, omdat hierbij o.a. cultuurhistorische aspecten een rol spelen (bescherming van monumentale landschappen, dorpsgezichten en bouwwerken).

- Stompe Toren en omgeving te Spaarwoude

De Stompe Toren is in de afgelopen 20 jaar zo goed als volledig gerestaureerd. Toch bestaan er nog wensen bij het verantwoordelijke stichtingsbestuur, zoals de vervanging of restauratie van de uit 1928 daterende kerkdeur en het terugbrengen van een klok in de toren. De commissie heeft zich met name gebogen over een verantwoorde restauratie van de kerkdeur. De commissie heeft zich uiteindelijk verenigd met de vervanging door een nieuwe deur, die een kopie is van de oude. Verder heeft zij ingestemd met het in ere

herstellen van het oorspronkelijke gemetselde kozijn en het aanbrengen van een hardstenen dorpel (om te voorkomen dat kikkers de kerk binnenkomen). Hetzelfde geldt voor het herstel van het houten rad, waarin de klok vroeger heeft gehangen.

- Transformatorhuisjes

In de dorpen Halfweg, Haarlemmerliede en Spaarnwoude bevinden zich kleine transformatorhuisjes van het voormalige PEN naar het ontwerp van de bekende architect Van Loghem. In de gehele provincie Noord-Holland zijn indertijd zulke gebouwtjes geplaatst. Kenmerkend voor deze huisjes is de ingelegde tegel met een afbeelding van een haan en een hond. De commissie heeft geoordeeld dat de transformatorhuisjes aan de Kerkweg en Liedeweg beschermenswaardig zijn en het college geadviseerd deze op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Het college heeft dit advies overgenomen en de transformatorhuisjes zijn inmiddels officieel als gemeentelijk monument aangewezen.

- Verbreden van sloten en het aanleggen van veepaden rondom Koningshoeve

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland hebben een provinciale milieuvergunning verleend voor het verbreden van delen van sloten en het aanleggen van veepaden rondom de boerderij "Koningshoeve" te Spaarnwoude. De commissie heeft gezien of hiermee het historische slotenpatroon van de polder zou worden aangetast. Dit bleek gelukkig niet het geval te zijn. Evenmin was er een dreiging van aantasting van de ondergrond, omdat de veepaden op doek worden aangelegd. De commissie heeft wel betreurd dat de bouw van de nieuwe stal bij genoemde boerderij niet aan haar is voorgelegd, aangezien het hier toch gaat om een vanuit landschappelijk en cultuurhistorisch oogpunt gevoelig gebied.

- 25-Jarig bestaan van de Monumentencommissie

In 2012 bestaat de Monumentencommissie 25 jaar. Ter gelegenheid daarvan heeft de commissie het college voorgesteld een geheel geactualiseerd boek uit te geven over de monumenten in de gemeente. Dit ter vervanging van het boek "Monumenten in het groen", dat is uitgebracht bij het 10-jarig bestaan van de commissie. De commissie is bereid een dergelijk boek voor te bereiden, maar de gemeente zal moeten zorgen voor de financiële middelen ter bekostiging van deze uitgave. In een aantal vergaderingen is gesproken over de gewenste inhoud en opzet van het boek, alsmede het benaderen van auteurs en uitgevers. Het monumentenboek zou een mooi relatiegeschenk zijn voor de gemeente.

De Monumentencommissie hoopt met dit jaarverslag een juist en getrouw beeld te hebben gegeven van de werkzaamheden die door haar in 2011 zijn verricht. Zij stelt met genoegen vast dat haar adviezen doorgaans door het gemeentebestuur worden overgenomen. De samenwerking met het gemeentebestuur wordt als zeer constructief beschouwd. Wel zou het college niet moeten vergeten – zoals in het verleden afgesproken - eveneens de mening van de commissie te vragen over ontwikkelingen en voorgenomen bouwactiviteiten in cultuurhistorisch gevoelige gebieden, ook indien er geen sprake is van een formeel aangewezen monument. De commissie heeft de indruk dat zij een waardevolle bijdrage kan leveren aan het behoud van het historisch erfgoed in de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude.

Halfweg, juli 2012

De Monumentencommissie van de gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude